

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्



himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

1

08.02.2024 गुरुवासरः वि.सं. २०८० माघकृष्ण त्रयोदशी माघ २५ प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-106

लोकसभा निर्वाचनम् 2
दलस्य नामपत्रे (टिकट)
निर्वाचनं कर्तुं काङ्ग्रेसदलेन
इच्छुककार्यकर्तृभ्यः
आवेदनानि आमन्त्रितानि



3
स्थानकेषु कार्यालयेषु
संस्कृतेन नामोल्लेखनाय
संस्कृताकादम्याः सचिवेन
श्रीशिवप्रसादखालीद्वारा
जनपदाधिकारिभ्यः कृतः
निर्देशानुरोधः



4
'पुराण शब्दस्य
व्युत्पत्तिः पाणिनिना,
यास्केन, स्वयञ्च
पुराणैरपि वर्णिता।



प्रमुखाः वार्ताः

संसदः वित्तीय सत्रं
शनिवासरं यावत्
सम्बर्धितम्

संसदः वित्तीय सत्रं शनिवासरं यावत् सम्बर्धितम्। ध्येयमयत् सत्रस्य कार्याचरणं जनवरीमासस्य एकत्रिंशत् दिनाङ्कादारभ्य अस्य मासस्य नवमदिनाङ्के यावदेव आसीत्। गतप्रातः राज्यसभायाः उपवेशनावधौ अध्यक्षेण जगदीपथखड़ेण सत्रस्य एकदिवसविस्ताराय घोषणा कृता।

अधुना केजरीवालाय
न्यायालयस्य आदेशः,
प्रवर्तननिदेशालयस्य
अवहेलनायाः अस्ति विषयः



दिल्लीनगरस्य राउस् एवेन्यू न्यायालयेन मुख्यमन्त्री अरविन्दकेजरीवालं सम्मनपत्रं अधिकृत्य १७ फरवरी दिनाङ्के न्यायालये उपस्थितः भवितुम् आह। न्यायालयः प्रवर्तननिदेशालयेन उपस्थितायाः याचिकायाः श्रवणं कुर्वन् आसीत्। दिल्ली आबकारीनीतिप्रकरणे उपस्थितिसूचनानन्तरमपि केजरीवालमहोदयः ईडी-समीपे न उपस्थितः इति याचिकायां उक्तम् अस्ति। प्रवर्तननिदेशालयेन पञ्चवारं सम्मनपत्रं निर्गतम् अस्ति। ईडी इत्यस्य मते नीतिनिर्माणं, नीतिनिर्धारणात् पूर्वं आयोजिताः सभाः, भ्रष्टाचारस्य आरोपाः इत्यादिषु विषयेषु अस्मिन् प्रकरणे केजरीवालस्य वक्तव्यं संस्था अभिलेखयितुम् इच्छति।

सुभाषितम्

अलसस्य कुतो विद्या
अविद्यस्य कुतो धनम्।
अधनस्य कुतो मित्रम्
अमित्रस्य कुतो सुखम्।।

भावार्थ- आलसी मनुष्य को ज्ञान कैसे प्राप्त होगा? यदि ज्ञान नहीं तो धन नहीं मिलेगा। यदि धन नहीं है तो अपना मित्र कौन बनेगा? और मित्र नहीं तो सुख का अनुभव कैसे मिलेगा।।

प्रतीकसाठवे मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

राज्यसभायां प्रधानमन्त्रिणः धन्यवाद-प्रस्तावः

भारत-सर्वकारेण साहसिकाः बृहद्-नीतिगताः च निर्णयाः नीताः,
येन भारतं विश्वस्य पञ्चतमी बृहद्-अर्थव्यवस्था सञ्जाता- प्रधानमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ताः। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना राज्यसभायाम् उक्तं यत् तस्य सर्वकारेण साहसिकाः बृहद्-नीतिगताः च निर्णयाः नीताः, यस्य परिणामस्वरूपं भारतं विश्वस्य पञ्चतमी बृहद्-अर्थव्यवस्था सञ्जाता। प्रधानमन्त्री संसदः द्वयोः सदनयोः संयुक्तोपवेशने राष्ट्रपति द्रौपदी मुर्मुवर्यायाः अभिभाषणे धन्यवाद-प्रस्तावे चर्चायां राज्यसभायाम् उत्तरं प्रददन् आसीत्। काङ्ग्रेसेति दले आक्रमणं कुर्वता मोदिना उक्तं यत् काङ्ग्रेस-दलं उत्तरदक्षिण-भारतेति विषये चर्चायाः माध्यमेन देशं विभाजितुं प्रयासं करोतीति। तेन विपक्षी दलानां उपरि कटाक्षं कुर्वता उक्तं यत् काङ्ग्रेस-दलस्य पार्श्वे स्वकीयनेतृणां नीतीनां च प्रत्याभूतिः नास्ति,



परञ्च सर्वकारस्य प्रत्याभूतिषु प्राप्स्यति, परञ्च अहं प्रार्थनां प्रश्नम् उत्थापयति। मोदिना करोमि यत् काङ्ग्रेसदलं पश्चिमबंगालस्य मुख्यमन्त्री चत्वारिंशत् यावत् पदानि ममताबनर्जी इत्यस्याः अवश्यमेव अर्जयेदिति। वाक्यस्य उल्लेखं कुर्वता उक्तं यत् सा प्रोक्तवती आसीत् यत् काङ्ग्रेसदलं आगामिनिर्वाचने कृत्वा सम्प्रति लोकतन्त्रस्य चत्वारिंशदपि स्थानानि न संघवादस्य च प्रचारं करोति

सर्वकारः राष्ट्रियराजमार्गेषु
उपग्रह-आधारितं जी.पी.एस.
टोल संग्रहणमिति प्रणाल्याः
संचालनाय सञ्चः -नितिनगडकरी



सर्वकारः राष्ट्रियराजमार्गेषु उपग्रह-आधारितं जी.पी. एस. टोल संग्रहणमिति प्रणाल्याः संचालनाय सञ्चः वर्तते। राज्यसभायां प्रश्नकालावधौ पूरक प्रश्नस्योत्तरे मार्गपरिवहन राजमार्ग मंत्रिणा नितिन गडकरिणा उक्तं यत् लोकसभा निर्वाचनात् पूर्वमेव उपग्रहाधारित- टोल-संग्रह-कार्यस्य संचालनस्यारम्भः भविष्यति। तेनोक्तं यत् नवप्रणाल्यान्तर्गतं वाहन- अंकानां माध्यमेनैव मार्गशुल्कं बैकादेव स्वीकरिष्यते। श्री गडकरिणा प्रतिपादितं यत् नवटोल संग्रह-प्रणाल्या टोल संग्रह भवनानां द्वाराणां च अपसारणं भविष्यति येन राजमार्गं यात्रा सरला सुलभा च भविष्यति। तेनोक्तं यत् अधुनायावत् त्रयोदशलक्षाधिक अष्टकोट्यावत् द्रुतचिटिकानां प्रयोगं क्रियते अपि च प्रतिदिनं सप्तत्यधिकैकशतात् अशीत्यधिकैकशतं कोटि रुप्यकाणां संग्रहः क्रियते।

पाकिस्ताने सामान्यनिर्वाचनात्
पूर्वं बलूचिस्तानप्रान्ते द्वयोः
विस्फोटयोः २६ जनाः मृताः

पाकिस्ताने सामान्यनिर्वाचनात् पूर्वं बलूचिस्तानप्रान्ते द्विविस्फोटेषु २६ जनाः मृताः, ४० जनाः घातिताः च। स्थानीयमाध्यमेन ज्ञातं यत् प्रथमः विस्फोटः बलूचिस्तानस्य

पिशिन् प्रान्ते द्विविस्फोटेषु २६ जनाः मृताः, ४० जनाः घातिताः च। स्थानीयमाध्यमेन ज्ञातं यत् प्रथमः विस्फोटः बलूचिस्तानस्य पिशिन् प्रान्ते एकस्य स्वतन्त्रस्य उम्मीदवारस्य कार्यालयात् बहिः अभवत्, द्वितीयः विस्फोटः किला सैफुल्लाहमण्डले जमीआत-उलेमा-ए-इस्लाम-फजल-कार्यालयात् बहिः अभवत्।

आकाशवाणीवार्ताः

इरान्-सर्वकारेण भारतीय
नागरिकाणां कृते
पारगमनपत्र मुक्तं नितेः
अनुमोदनं कृतम्

इरान्-सर्वकारेण भारतीय नागरिकाणां कृते पारगमनपत्र मुक्तं नितेः अनुमोदनं कृतम्। एषा नीतिः केवलं पर्यटनाय एव मान्या भविष्यति। अनया सह पारपत्र-धारकाः भारतीय- नागरिकाः न्यूनातिन्यूनं पञ्चदश दिवसानां प्रवासाय प्रत्येक षड् मासेषु एकवारं इरान् देशे प्रवेशं कर्तुं शक्नुवन्ति। यदि भारतीय नागरिकाः इरानदेशे दीर्घसमयं-यावत् स्थातुं इच्छन्ति तर्हि षड्-मासानां कालखण्डे अन्य पारगमनपत्रस्य आवश्यकता भविष्यति।

हिमसंस्कृतवार्ताः

माइक्रोसॉफ्ट संस्था
भारते द्विसहस्राधिकं
जनान् जननात्मकं
कृत्रिम बुद्धिमत्तायाः
कौशलं प्रशिक्षयिष्यति



माइक्रोसॉफ्ट इत्यस्य अध्यक्षेण सत्यानडेला इत्यनेन घोषितं यत् कम्पनी भारते द्विसहस्राधिकं जनान् जननात्मकं कृत्रिम बुद्धिमत्तायाः कौशलं पञ्चविंशत्यधिक-द्विसहस्र वर्षं यावत् प्रशिक्षयिष्यति। मुम्बईनगरे कम्पनी-इत्यनया आयोजिते कार्यक्रमे नडेला इत्यनेन ए. आइ. विषये भारतामेरिकयोः सहकार्यस्य विषये चर्चा कृतवान्। भारतीयमूलस्य माइक्रोसॉफ्ट-प्रमुखः अवदत् यत् ए.आइ. देशे सकलराष्ट्रीयउत्पाद-वृद्धौ सहायतां कर्तुं शक्नोति। सः भारतं सर्वोच्चवृद्धि-विषयेषु अन्यतमम् इति अपि उक्तवान्। ए.आइ. विषये प्रवदता नडेलामहोदयः अवदत् यत् एषा शक्तिशालिनी नूतना प्रौद्योगिकी अस्ति यस्याः प्रसारणं विश्वस्य प्रत्येकस्मिन् कोणे शीघ्रमेव करणीयम्।

शिक्षावार्ता- नूतनशैक्षणिकसत्रात् हिमाचलस्य विद्यालयेषु ३० अध्ययनदिनानि वर्धयिष्यन्ते, प्रस्तावः सञ्जः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

नूतनशैक्षणिकसत्रात् हिमाचलप्रदेशस्य विद्यालयेषु प्रायः ३० अध्ययनदिनानि वर्धयिष्यन्ते। उच्चशिक्षानिदेशालयेन क्रीडादीनां दिवसानां न्यूनीकरणाय प्रस्तावः सञ्जीकृतः। विद्यालयेषु अध्ययनदिनानि १८५ तः २१५ यावत् वर्धयितुं सञ्जता वर्तते। राज्यसर्वकारस्य अनुमोदनानन्तरं नूतनशैक्षणिकसत्रात् नूतनव्यवस्था कार्यान्विता भविष्यति। शैक्षणिकसत्रे प्रायः २२० अध्ययनदिनानि भवितुं सर्वकारेण निर्णयः कृतः अस्ति। सम्प्रति वर्षे प्रायः १८५ दिनानि यावत् विद्यालयेषु शिक्षा प्रदत्ता भवति। शिक्षायां गुणवत्ताम् आनेतुं मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः अधुनैव विभागस्य समीक्षासभायां अध्ययनदिनानि वर्धयितुं निर्देशं दत्तवान्। अध्ययनदिनानि १८५ तः २२० यावत् वर्धयितुं कथितम् अस्ति। विद्यालयेषु ५२ दिवसाः अवकाशदिनानि सन्ति।

शिशिरविद्यालयेषु शिशिरे अधिकाः अवकाशाः भवन्ति, ग्रीष्मकालीनविद्यालयेषु वर्षातौ अधिकाः अवकाशाः भवन्ति। एतदतिरिक्तं शिशिरवर्षातौ उत्सवैः सह अन्ये केचन अवकाशदिनानि च श्रेणीशः शिशिरग्रीष्मकालीनविद्यालयाः सन्ति। एतानि अवकाशदिनानि न्यूनीकर्तुं अद्यापि कोऽपि प्रस्तावः नास्ति। यदि क्रीडादीनां दिवसानां न्यूनीकरणानन्तरं अपि पर्याप्तानि अध्ययनदिनानि न वर्धन्ते तर्हि अवकाशदिनानां विषये अन्तिमनिर्णयं सर्वकारः करिष्यति। शिक्षाविभागस्य प्रथमः प्रस्तावः क्रीडापञ्चाङ्गस्य पुनर्निर्माणम् अस्ति। एतदतिरिक्तं स्वच्छता, पर्यावरणसहितानाम् अन्येषां पक्षाणां दिवसाः अध्ययनदिनेषु परिणेतव्याः। यदि एतेषु संशोधनं कृत्वा अध्ययनदिनानि न वर्धन्ते, तर्हि द्वितीयः प्रस्तावः अवकाशदिनानां न्यूनीकरणस्य अनुशंसा करोति।

बढ़ी- अग्निघटना- अनुसन्धाने संलग्नं केन्द्रीय- न्यायिकदलम्, अन्वेषणे एनडीआरएफ- एसआइटी- इत्येताभ्यामपि सूचनाः गृहीताः



हिमसंस्कृतवार्ता:- बढ़ी।

चण्डीगढस्य केन्द्रीयन्यायिकविज्ञानप्रयोगशालायाः दलेन इत्रनिर्माणउद्योगे प्रज्वलितस्य विशालस्य अग्निघटनायाः कारणस्य अन्वेषणार्थं अन्वेषणं आरम्भम् अस्ति। अस्मिन् सन्दर्भे झारमाजरीस्थाने मंगलवासरे गत्वा घटनास्थलात् आवश्यकसाक्ष्यं संग्रहीतम्। अस्मिन् काले सीएफएसएल इत्यनेन बहूनि प्रतिरूपाणि एकत्रितानि, अन्वेषणकाले एनडीआरएफ, एसआइटी च इत्येताभ्यामपि काश्चन महत्वपूर्णाः सूचनाः अपि प्राप्ताः। न्यायिकविशेषज्ञाः प्रायः पञ्चघण्टापर्यन्तं उद्योगस्य अन्तः बहिश्च अन्वेषणं कृत्वा प्रतिरूपाणि संग्रहीतवन्तः। एतस्य अतिरिक्तं पुलिसजिल्लाप्रशासनेन अपि अन्वेषणं तीव्रं कृत्वा घटनास्थलात् पृथक् पृथक् प्रतिरूपाणि एकत्रितानि। एसपी बढ़ी इत्यस्य नेतृत्वे पुलिसाधिकारिणः अपि कम्पन्याः भण्डारस्य अन्वेषणं कृत्वा राज्यकर- आबकारी विभागस्य अधिकारिभिः सह अन्वेषणं अग्रे कृतवन्तः। अस्याः अग्निघटनायाः प्रत्येकं पक्षं मनसि कृत्वा पुलिस अन्वेषणं अग्रे गृह्णाति। अस्यां दुर्घटनायां पञ्च श्रमिकाः मृताः, येषु एकः न चिह्नितः, पञ्च श्रमिकाः अद्यापि अदृश्याः इति कथ्यते।

अस्यां दुर्घटनायां २९ श्रमिकाः घातिताः सन्ति, येषां चिकित्सा विभिन्नेषु चिकित्सालयेषु क्रियते। सूचनानुसारं चण्डीगढस्य केन्द्रीयन्यायिकविज्ञानप्रयोगशालायाः विशेषज्ञाः मंगलवासरे प्रातःकाले तत्र आगत्य विशालस्य अग्निप्रकोपस्य कारणस्य अन्वेषणं कृतवन्तः। न्यायिकविशेषज्ञाः अन्वेषणार्थं भण्डारक्षेत्रं सहितं उद्योगस्य अन्तः बहिश्च द्वादशाधिकानि प्रतिरूपाणि एकत्रितवन्तः। अस्मिन् काले विशेषज्ञाः रसायनानां संग्रहणार्थं प्रयुक्तानां पात्राणां सहितं प्रयुक्तानां रसायनानां विषये सूचनां प्राप्तवन्तः। मंगलवासरे एसपी बढ़ी इल्मा अफरोज इत्यनया आबकारीविभागस्य अधिकारिभिः सह तस्य स्थानस्य निरीक्षणं कृतम्, अग्निप्रकोपस्य कारणस्य अन्यपक्षस्य च अन्वेषणं कृतम्। अवधेयं वर्तते यत् एनए अरोमा कम्पन्याः जनाः गृहीतौ, त्रयः प्रबन्धकाः नीलेशपटेलः, सिद्धार्थपटेलः, मिलनपटेलः च पलायिताः सन्ति। प्रबन्धनस्य विरुद्धं पुलिसैः दोषपूर्णहत्यायाः प्रमादस्य च प्रकरणं पञ्जीकृतम् अस्ति। एतावता अस्मिन् प्रकरणे द्वौ

विशेषान्वेषणदलेन विभागेभ्यः इत्रोद्योगस्य सम्पूर्णाभिलेखाः याचिताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

झाड़माजरी इत्रोद्योगस्य अग्निप्रकोपस्य गहनतया अन्वेषणं एसआइटी इत्यनेन आरम्भम्। अस्य अन्तर्गतं सर्वेभ्यः सम्बन्धितविभागेभ्यः सूचनाः निर्गताः, अभिलेखाः च आहूताः सन्ति। एसआइटी इत्यनेन उद्योगः, राज्यस्य औषधनियन्त्रणप्राधिकरणं, राज्यकर आबकारीविभागं, राज्यप्रदूषणनियन्त्रणमण्डलं, विद्युत्मण्डलम्, अग्निशामकविभागं च टीसीपीसहितं अन्यसम्बद्धविभागं च सूचना प्रसार्य एनआर. अरोमा इत्यनेन सम्बद्धाः सर्वेऽपि अभिलेखाः आहूताः। एसआइटी-अनुसन्धानेन सम्प्रति विभागाधिकारिषु आतङ्कः उत्पन्नः अस्ति। अवधेयं वर्तते यत् २००६ तमात् वर्षात् उत्पादनं कुर्वन् एन.आर. सूत्रानुसारं ततः परं उक्त-उद्योगे सम्बन्धितविभागाः किमर्थं दोषान् अवहेलितवन्तः, इति अपि अन्वेषणस्य पक्षत्वेन अन्वेषणं क्रियते। विगतत्रिवर्षस्य निरीक्षणप्रतिवेदनानि, अस्मिन् काले कम्पनीद्वारा कृतस्य कस्यापि उल्लङ्घनस्य विरुद्धं सूचना प्रसारिता। एसपी बढ़ी इल्मा अफरोज इत्यनया उक्तं यत् सम्बन्धितविभागेभ्यः अभिलेखाः एकत्रिताः सन्ति, एतत् सर्वं अन्वेषणस्य भागः अस्ति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः सायं सार्धत्रिवादाने झाड़माजरीक्षेत्रस्य अग्निशामकस्थलं गत्वा प्रभावितजनैः सह अमिलत्।

अग्रौ लुप्तानां श्रमिकाणां लेशः नास्ति

बढ़ी - औद्योगिकक्षेत्रस्य अन्तर्गतं झाड़माजरी क्षेत्रे स्थिते एन. आर. अरोमा कम्पन्यां भयावह-अग्निघटनायां लुप्तानां पञ्चश्रमिकाणां अधुनापि लेशः नास्ति। वस्तुतः उद्योगः असुरक्षितः इति घोषितः ततः परं अन्वेषणकार्यक्रमः स्थगितः अस्ति। एनडीआरएफ, एसडीआरएफ च दलैः अधिकांशं उद्योगो अन्वेषणं कृतम् अस्ति, उद्योगस्य एकः एव क्षतिग्रस्तः भागः यत्र बहु मलिनमवशेषः अस्ति तत्र अद्यापि अन्वेषणं कर्तव्यम् अस्ति। प्रशासनस्य आशङ्का अस्ति यत् लुप्ताः श्रमिकाः उद्योगस्य अस्मिन् भागे एव भवेयुः इति। न्यायिकविशेषज्ञैः अन्वेषणं समाप्तं कृत्वा एनडीआरएफ, एसडीआरएफ च कर्मचारिणः भित्तिभङ्गं कृत्वा उद्योगस्य अस्मिन् भागे प्रवेशं करिष्यन्ति। न्यायिकविशेषज्ञैः अन्वेषणं समाप्तं जातं ततः परं उद्धारदलानि उद्योगस्य एकं भागं ध्वस्तं कृत्वा अन्तः प्रविश्य मलिनमण्डपे लुप्तानां श्रमिकाणां अन्वेषणं करिष्यन्ति। एनडीआरएफ, एसडीआरएफ च कर्मचारिणः प्रायः सम्पूर्णस्य उद्योगस्य अन्वेषणं कृतवन्तः। एनडीआरएफ-इत्यस्य मुख्यनिरीक्षकः नफीस खानः अवदत् यत् प्रशासनस्य आदेशेन शीघ्रमेव चतुर्थतलस्य अन्वेषणकार्यक्रमः आरम्भ्यते।

लोकसभा निर्वाचनम् 2024-

दलस्य नामपत्रे (टिकट) निर्वाचनं कर्तुं काङ्ग्रेसदलेन इच्छुककार्यकर्तृभ्यः आवेदनानि आमन्त्रितानि



हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

हिमाचलप्रदेशस्य चतुर्णां लोकसभासनां कृते राज्यकाङ्ग्रेससमित्या दलस्य नामपत्रार्थं (टिकटार्थं) दलनेतृभ्यः, अधिकारिभ्यः, सक्रियकार्यकर्तृभ्यः च सामान्ये कागदपत्रे आवेदनानि आमन्त्रितानि सन्ति। राज्यकाङ्ग्रेससङ्घटनस्य महासचिवः रजनीशकिमटा इत्यनेन बुधवासरे उक्तं यत् अखिलभारतीयकाङ्ग्रेससमितेः मार्गदर्शिकानुसारं राज्यकाङ्ग्रेससमित्या सामान्यनिर्वाचनलोकसभा २०२४ इत्यस्य कृते पार्टीनेतृभ्यः, अधिकारिभ्यः, सक्रियकार्यकर्तृभ्यः च दलस्य नामपत्रेच्छुकानाम् अभ्यर्थीनाम् आवेदनपत्रम् आमन्त्रितम् अस्ति। एतानि आवेदनपत्राणि ९ फरवरीतः १५ फरवरी २०२४ पर्यन्तं स्वीक्रियन्ते। आवेदनपत्रं सामान्ये कागदपत्रे 10,000 रुप्यकाणां राशिसहितं संलग्नं भवेत्। किमटा इत्यनेन उक्तं यत् राज्यकाङ्ग्रेसमुख्यालये राजीवभवने १५ फरवरी २०२४ दिनाङ्के सायं ५:०० वादनपर्यन्तं आवेदनानि स्वीक्रियन्ते। अस्य अनन्तरं यत्किमपि आवेदनपत्रं प्राप्तं तस्य विचारः न भविष्यति।

हिमाचले सर्वेक्षणमाध्यमेन भविष्यति लोकसभानिर्वाचनम्



हिमाचलप्रदेशे लोकसभानिर्वाचने काङ्ग्रेस-अभ्यर्थिनः भवितुं आवेदनं कुर्वतां सर्वेषां चयनं सर्वेक्षणस्य आधारेण भविष्यति। राज्यस्य चतुर्णां संसदीयक्षेत्रेषु सर्वेक्षणं कृत्वा उत्तमानाम् आवेदकानां नाम परीक्षणसमित्याः समीपं प्रेषितं भविष्यति। इच्छुक नेतारः आवेदनेन सह १०,००० रुप्यकशुल्कं शिमला राजीवभवने निक्षेपं कर्तुं प्रवृत्ताः भविष्यन्ति। सोमवासरे सायंकाले नवदेहल्यां मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः राज्यकाङ्ग्रेसस्य अध्यक्षा प्रतिभासिंह, चयनसमित्याः अध्यक्षाः, पूर्वैरलराज्यमन्त्रिणा भक्तचरणदासेन सह आयोजितायां सभायां सहमतिः अभवत्। विधानसभानिर्वाचनस्य पञ्चौ अधुना लोकसभानिर्वाचनार्थम् अपि आवेदनपत्राणि आमन्त्रयितुं दलेन निर्णयः कृतः। अस्मिन् सप्ताहे आवेदनस्य तिथिः निर्धारिता भविष्यति इति दलस्य सूत्रैः उक्तम्। राज्यकाङ्ग्रेसमुख्यालयसहित- जनपदकाङ्ग्रेससमितीनां माध्यमेन अपि आवेदनपत्राणि आमन्त्रितानि भविष्यन्ति। लघुसूच्यनन्तरं समितिः स्वस्तरस्य आवेदकानां क्षेत्रसर्वेक्षणं करिष्यति। सर्वेक्षणस्य माध्यमेन आवेदकस्य लोकप्रियता, समाजस्य दलस्य च समर्पणस्य, प्रतिबिम्बस्य, इतिहासस्य च विषये जनस्य कार्यकर्तृणां च विषये मापितं भविष्यति। श्रेष्ठतया प्राप्तेभ्यः नेतृभ्यः दलस्य नामपत्रं दातुं प्रस्तावः प्रेषितः भविष्यति। चयनसमितिः नामानि लघुसूची कृत्वा एकं पटलं निर्माय शीर्षनेतृत्वाय अनुमोदनार्थं प्रेषयिष्यति।

वर्षद्वये सम्पन्नं भविष्यति शिमला-कालका चतुष्पंक्तिराजमार्गः, ७० प्रतिशतं कार्यं सम्पन्नम्



हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

कालका-शिमला चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य यात्रा आगामिवर्षद्वये देशविदेशस्य पर्यटकैः सहितं स्थानीयजनानां कृते च रोमाञ्चपूर्णा भविष्यति। कालकातः शिमलापर्यन्तं त्रिषु चरणेषु निर्मितस्य चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य प्रायः ७० प्रतिशतं कार्यं सम्पन्नम् अस्ति। अधुना सोलनतः कैथलीघाटपर्यन्तं कैथलीघाटतः ढलीपर्यन्तं (मशोबरा जंक्शन) पर्यन्तं ३० प्रतिशतं कार्यं युद्धपदे अपि आरब्धम् अस्ति। भारतस्य राष्ट्रियराजमार्गप्राधिकरणेन २०२६ तमे वर्षे चतुष्पंक्तिराजमार्गं कार्यं सम्पन्नं कर्तुं लक्ष्यं निर्धारितम् अस्ति। चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य कार्यसमाप्तेः अनन्तरं चण्डीगढतः शिमलापर्यन्तं यात्रा प्रायः सार्धद्विहोरायां व्याप्ता भविष्यति। एतावता प्रायः सार्धत्रिहोरा भवन्ति। स्वप्नपरियोजनायाः तृतीयचरणस्य कैथलीघाटतः शिमलापर्यन्तं चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य पैकेजद्वये ३९१४.७७ कोटिरुप्यकाणि व्ययितानि भविष्यन्ति। अस्मिन् २८.४५ कि.मी.पर्यन्तं व्याप्ते मार्गे प्रायः २७ सेतवः, ५ कन्दराः, उड्डयनमार्गसहितं च, विश्वस्तरीयः केबलस्टेसेतुः च आकर्षणस्य केन्द्रं भविष्यति। राष्ट्रीयराजमार्गप्राधिकरणस्य कथनानुसारं आगामिवर्षद्वये वाहनानि द्रुतगत्या चतुष्पंक्तिराजमार्गं चलिष्यन्ति। सम्प्रति

कैथलीघाटतः शकरालापर्यन्तं पैकेज-१ मध्ये तिसृणां कन्दराणां, १७ सेतूनां च कार्यं प्रचलति। एतदतिरिक्तं पैकेज-२ इत्यत्र शकरालातः ढलीजंक्शनपर्यन्तं प्रायः ४००० सर्वकारीय-११६९ निजीवृक्षाणां निष्कासनस्य प्रायः ४० प्रतिशतं कार्यं सम्पन्नम् अस्ति। मार्चमासपर्यन्तं एतत् कार्यं सम्पन्नं भविष्यति। अस्य कार्यस्य अनन्तरं अत्र ऐतिहासिकं विश्वस्तरीयं केवलं स्थातुं सेतुः निर्मितः भविष्यति। हिमाचले

राष्ट्रीयहरितविकासप्राधिकरणस्य क्षेत्रीयप्रबन्धकः अब्दुलबासित इत्यनेन उक्तं यत् कम्पनीभ्यः युद्धपदे कार्यं कर्तुं निर्देशाः दत्ताः सन्ति। परियोजनाधिकारी आनन्ददहिया इत्यनेन उक्तं यत् २०२६ तमे वर्षे चतुष्पंक्तिराजमार्गं कार्यं सम्पन्नं कर्तुं लक्ष्यम् अस्ति।

पर्यटनव्यापारे उल्लासः भविष्यति

पूर्वप्रधानमंत्रिणः भारतरत्नस्य स्व. अटलबिहारीवाजपेयीवर्यस्य स्वप्न परियोजना कालका-शिमला चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य कार्यं त्रिषु चरणेषु क्रियते। प्रथमचरणे कालका-पिञ्जोरे सञ्जा अस्ति। पिञ्जोरतः कैथलीघाटपर्यन्तं द्वितीयचरणस्य कार्यस्य अपि प्रायः ८५ प्रतिशतं कार्यं सम्पन्नम् अस्ति। अवशिष्टं कार्यं निर्माणाधीनम् अस्ति। अधुना तृतीयचरणे कैथलीघाटतः ढलीपर्यन्तं द्वयोः संकुलयोः कार्यम् अपि युद्धपदे आरब्धम् अस्ति। चतुर्मासस्य निर्माणानन्तरं शिमलातः चण्डीगढं गन्तुं बहु सुकरं भविष्यति। पर्यटनव्यापारः अपि पक्षं प्राप्स्यति। एतदतिरिक्तं राजधान्यां यातायातस्य तीव्रसमस्यायाः अपि जनाः निवृत्तिं प्राप्स्यन्ति।

बिलासपुरस्य जिलाशिक्षाप्रशिक्षणसंस्थाने जुखालायां स्थापिता भविष्यति प्रदेशस्य प्रथमा रोबोट-प्रयोगशाला



हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

बिलासपुरस्य जनपदस्य अन्तर्गतं राजकीय- वरिष्ठ-माध्यमिक- विद्यालये घुमारवी इत्यत्र राज्यस्य प्रथमायाः अन्तरिक्षप्रयोगशालायाः स्थापनायाः अनन्तरं अधुना बिलासपुरस्य जिलाशिक्षाप्रशिक्षणसंस्थाने जुखालायां हिमाचलस्य प्रथमा रोबोटिकप्रयोगशालायाः स्थापनायाः प्रयासाः आरब्धाः। अस्यां रोबोट-प्रयोगशालायां प्रायः २२ लक्षरुप्यकाणां राशिः व्ययिता भविष्यति। एतदर्थं जिलाशिक्षाप्रशिक्षणसंस्थानेन प्रयत्नाः आरब्धाः। शीघ्रमेव हिमाचलस्य प्रथमा रोबोट-प्रयोगशाला सञ्जा भविष्यति।

अस्यां प्रयोगशालायां शैक्षिकयात्रायां आगच्छन्तः विद्यालयस्य बालकान् विहाय अन्ये जनाः प्रयोगशालायां उपविश्य सहजतया ब्रह्माण्डस्य भ्रमणं करिष्यन्ति। एपीजे- अब्दुलकलाम-विज्ञानकेन्द्रं जिलाशिक्षाप्रशिक्षणसंस्थाने जुखालायां स्थापितम् अस्ति, यस्य कारणात् राज्यस्य अन्येभ्यः भागेभ्यः अपि जनाः अत्र भ्रमणार्थम् आगच्छन्ति। बालानाम् विज्ञानविषये रुचिः वर्धयितुं निरन्तरं प्रयत्नाः क्रियन्ते, येन राज्यस्य युनः वैज्ञानिकाः विज्ञानविषये सूचनां सहजतया प्राप्तुं शक्नुवन्ति।

एतां श्रृंखलाम् अग्रे नीत्वा हिमाचलस्य प्रथमा रोबोटिक-प्रयोगशाला अधुना जुखालायां निर्मितः भविष्यति। इदं कथ्यते यत् वर्चुअल प्रयोगशालया सह अन्ये एतादृशानि उपकरणानि अस्यां रोबोट प्रयोगशालायां स्थापिताः भविष्यन्ति येन अत्र आगच्छन्तः जनाः ब्रह्माण्डस्य भ्रमणं कर्तुं इव अनुभूयन्ते। एतदर्थं शीघ्रमेव एतत् उपकरणं स्थापितं भविष्यति। विद्यालयस्य बालकाः अत्र विज्ञानसम्बद्धविषयान् सहजतया अध्ययनं कर्तुं शक्नुवन्ति। एतस्मात् यूनां वैज्ञानिकानां लाभः भविष्यति। अनेन बालानां विज्ञानविषये रुचिः वर्धते।

स्थानकेषु कार्यालयेषु संस्कृतेन नामोल्लेखनाय संस्कृताकादम्याः सचिवेन श्रीशिवप्रसादखालीद्वारा जनपदाधिकारिभ्यः कृतः निर्देशानुरोधः

उत्तराखण्डे फलकेषु सर्वत्र प्रसरिष्यति संस्कृतम्



हिमसंस्कृतवार्ता:- कुलदीपमैन्दोला।

देवभूमौ देवभाषायाम् अधुना स्थाने स्थाने संस्कृतेन फलकम् शोभायमानम् द्रष्टुं शक्यते। संस्कृतस्य व्यापकप्रचारं दृष्ट्वा उत्तराखण्डसर्वकारेण नामोल्लेखनं संस्कृतेन अपि सुनिश्चितः कृतः तदर्थं शासनादेशः निर्गतोस्ति। क्रमेस्मिन् उत्तराखण्डे संस्कृतभाषायाः प्रचारविषये सततसंलग्नसंस्थायाः उत्तराखण्डसंस्कृत-अकादमीसचिवः श्रीशिवप्रसादखालीवर्यः जनपदाधिकारिभ्यः संस्कृतनामपट्टिका लेखनाय अनुरोधपूर्वकमादिष्टवान्। तैरुल्लिखितं यत् शासनद्वारा अकादमीतः संस्कृतनामलेखनस्य सहयोगापेक्षा कारितोस्ति अतः सर्वेपि जनपदाधिकारिणः अकादम्याः सहयोगेन नामपट्टिकालेखनं कुर्वन्तु इति। विदितमेव यथा पूर्वमेव मुख्यसचिवेन, उत्तराखण्डसर्वकारेण ०२ फरवरी २०२४ दिनांके हिन्दीभाषया सह संस्कृतभाषायाः प्रचारार्थं उत्तराखण्डस्य सर्वेषु विभागेषु, बसस्थानकेषु, रेलस्थानकेषु, विमानस्थानकेषु, प्रवेशद्वारेषु, सार्वजनिकस्थानेषु च सर्वेषु विद्यालयेषु/कार्यालयेषु संस्कृतभाषायां नामफलकानि/फलकानि स्थापयितुं च तदर्थं च, संस्कृतानुवादकार्याय "उत्तराखण्डसंस्कृताकादमी, हरिद्वारं" इत्यस्य सहकार्यं प्राप्तुं निर्देशाः अपि दत्ताः सन्ति। उपर्युक्तानां निरन्तरतायाम् एव अकादमीसचिवः श्रीशिवप्रसादखालीवर्यः जनपदाधिकारिभ्यः संस्कृतनामपट्टिकायाः लेखनाय अनुरोधं कृतवान् यत् कृपया स्वजनपदान्तर्गतं राज्यस्य सर्वेषु सर्वकारीय-/गैरसर्वकारीय- विद्यालयेषु/कार्यालयेषु, बसस्थानकेषु, रेलस्थानकेषु, विमानस्थानकेषु, प्रवेशद्वारेषु, सार्वजनिकस्थानेषु च हिन्दीभाषायाः अपि च संस्कृतभाषायाः प्रयोगं कुर्वन्तु च कृपया सम्बन्धिताधिकारिभ्यः नाम प्लेट्/बोर्ड स्थापनार्थं निर्देशं कर्तुं तथा च संस्कृतानुवादकार्याय "उत्तराखण्डसंस्कृत-अकादमी, हरिद्वारम्" इत्यस्य समर्थनं प्राप्तुं प्रयत्नः करणीयः इति निर्देशानुरोधं कृतवान्।

पश्चिमवायुना वर्धितः बिहारे शीततरङ्गः, तापमानस्य पतनेन कम्पनं वर्धितम्, ज्ञातव्यम् भवतः मण्डलस्य स्थितिः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी

पटनानगरेण सह बिहारस्य अधिकांशमण्डलेषु वातावरणस्य स्वरूपं परिवर्तितम्। पश्चिमवायुना राज्ये शीतं वर्धितम्। आगामिदिनद्वये पश्चिमवायुवेगः प्रतिघण्टां २०-३० कि. मी. तः ४० कि. मी. पर्यन्तं भवितुं शक्यते। यस्य कारणात् आगामिषु ३ दिवसेषु राज्यस्य न्यूनतमं तापमानं २ तः ४ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं न्यूनीभवितुं शक्नोति। एतेन सह आगामिषु ४८ होरासु अधिकतमतापमानस्य २ तः ३ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं न्यूनतायाः सम्भावना वर्तते। मौसमविभागस्य अनुसारं बिहारे दिवसस्य तापमानं २२ तः २४ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं भविष्यति, रात्रौ तु १० तः १२ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं भवितुं शक्यते। अस्मिन् काले आकाशं सर्वथा निर्मलं भविष्यति, सूर्यप्रकाशः च भविष्यति। मौसमविभागस्य अनुसारं फरवरीमासे प्रथमपञ्चदशदिनेषु प्रातः सायं च नीहारस्य, शीतस्य च प्रभावः भविष्यति। दिवा सूर्यप्रकाशात् जनाः उपशमं प्राप्नुयुः परन्तु सायंकाले अनन्तरं शीतं कष्टप्रदं भवितुम् अर्हति। पश्चिमविकारः ३ फरवरीतः सक्रियः अभवत्, तस्य प्रभावः बिहारराज्ये ६ फरवरीपर्यन्तं भविष्यति। पश्चिमविकारस्य क्रियाकलापस्य कारणात् रविवासरस्य सायंकालात् बिहारः मेघयुक्तः

अभवत्। दक्षिणबिहारस्य केषुचित् भागेषु रविवासरतः सोमवासरपर्यन्तं लघुवृष्टेः सम्भावना वर्तते। मौसमविभागस्य अनुसारं केषुचित् मण्डलेषु मेघगर्जनस्य, विद्युत्पातस्य च सम्भावना वर्तते। पटनानगरं, गयानगरं, नालंदानगरं, शेखपुरानगरं, नवादानगरं, बेगूसरायनगरं, जहानाबादनगरं, लखीसरायनगरं, बक्सरनगरं, भोजपुरनगरं, भभुआनगरं, रोहतासनगरं, भागलपुरनगरं, बांकानगरं, जमुईनगरं, खगड़ियानगर मौसमविभागेन वर्षायाः सम्भावना प्रकटिता अस्ति। मौसमविभागस्य अनुसारं बिहारस्य केषुचित् नगरेषु मृदुवृष्टेः सम्भावना वर्तते। पश्चिमीयविकारस्य कारणात् ७ फरवरीपर्यन्तं एकस्मिन् वा द्वयोः वा स्थानयोः लघुवृष्टिः दृश्यते। तस्मिन् एव काले पटनासहितेषु २३ नगरेषु न्यूनतमतापमानस्य न्यूनता, ८ नगरेषु च तापमानस्य वृद्धिः अभवत्। राज्यस्य शीततमं मण्डलं ७.६° सेल्सियस इत्येव स्थितम्। पटनानगरे अधिकतमः पारा २.१° सेल्सियसः वर्धितः, न्यूनतमः १.९° सेल्सियसः न्यूनः अभवत्। न्यूनतमं तापमानं १०.३° सेल्सियस आसीत्।

मोदिप्रशासनस्य कठोरः निर्णयः, म्यांमारदेशेन साकं संलग्नसीमनि विधास्यते 1643 किलोमीटरमितं सुदीर्घं लम्बायमानं कण्टकबन्धनम्



हिमसंस्कृतवार्ताः, युवराजभट्टराई। प्रधानमन्त्रिणः मोदि-प्रशासनस्य द्वितीयः कार्यकालः अवसितप्रायः अस्ति। 2024 तमवर्षीय-लोकसभेय-निर्वाचनेभ्यः पूर्वं प्रधानमन्त्रिणा भारत-म्यांमार-देशयोः सीमनि सुरक्षाव्यवस्थां सुदृढीकर्तुं एकः सशक्तः कठोरश्च निर्णयः अस्ति अभिस्वीकृतः। म्यांमारदेशसीमनि भारत सर्वकारः अवैधगतिविधीन् अवरोद्धुं 1,643 किलोमीटर-मितां सुदीर्घां फेंसिंग इति कण्टक-बन्धनं कर्तुं तत्परीभवति। एतदतिरिच्य सीमसङ्ग्रे क्षेत्रे सुष्ठुतर-निश्चित-निरीक्षण-सौविध्यार्थं सीमनि एकः गश्तीति गवेषणा-मार्गोऽपि निर्मास्यते। ध्यानास्पदम् अस्ति यत् सीमनः समग्रसुदीर्घतायाः अन्तर्गत, मणिपुरस्य मोरेह-क्षेत्रे 10 किलोमीटर-मिते क्षेत्रे पूर्वमेव कृतमस्ति फेंसिंग इति कण्टक-बन्धनम्

हरदा विस्फोटग्रिकाण्डे बृहत् कार्यान्वयानम्, अग्रिक्रीडनकनिर्माण्याः स्वामी निगडितः



हिमसंस्कृतवार्ताः, युवराजभट्टराई। मध्यप्रदेशस्य हरदा-नगरे मंगलवासरे अग्रिक्रीडनकनिर्माण्यां दुरापत्रेन विस्फोट-कारणेन सञ्जातायां वह्निकाण्ड-दुर्घटनायां मृतकानां संख्या समेध एकादश-मिता जातास्ति। एतेषु मृतकेषु दश जनास्तु घटनास्थले एव मृत्युमुपगताः अवर्तन्त। अत्रान्तरे, निर्माण्याः सञ्चालकः राजेशः अग्रवालः सोमेशः अग्रवालश्च सारंगपुर-क्षेत्रात् गनिगडीकृतौ वर्तते। एतौ अतिरिच्य रफीकः खानः उर्फ मन्नी चापि आरक्षिबलेन गनिगडीकृतः। रफीकः कांग्रेस पार्श्वदस्य सईद खानस्य भ्राता वर्तते। धैर्यमस्ति यदस्यां दुर्घटनायां चतुस्सप्तत्यधिकैक-शत-मित-तो प्यधिकाः जनाः व्रणीभूताः सूच्यन्ते।

मुजफ्फरपुर नगरस्य शिवमन्दिरे विचित्रः चमत्कारः, भक्तानां विशालः जनसमूहः समागतः, जानीहि समग्रः विषयः किम्



हिमसंस्कृतवार्ताः- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी
मुजफ्फरपुरनगरस्य चमत्कारिकशिवमन्दिरस्य विचित्रघटना प्रकाशं प्राप्तवती। अस्याः घटनायाः अनन्तरं मन्दिरपरिसरस्य विशालः भक्तजनसमूहः समागतः अस्ति। बहुदिनेभ्यः नागदेवता बाबामन्दिरं प्राप्य मन्दिरस्य रक्षणं करोति इति कथ्यते। शिवमन्दिरे महादेवं परितः सर्पः उपविष्टः अस्ति। यत्र शिवभक्ताः भोलेनाथस्य रक्षणार्थं सर्पदेवः साक्षात् प्रादुर्भूतः इति मन्यन्ते। सर्वे चमत्कारः इति वदन्ति।

पुराणशब्दस्य व्युत्पत्तिः अर्थश्च



हिमसंस्कृतवार्ताः, अनिलशर्मा, जालन्धर (पञ्जाब)

'पुराण' शब्दस्य व्युत्पत्तिः पाणिनिना, यास्केन, स्वयञ्च पुराणैरपि वर्णिता। 'पुराभवम्' इत्यस्मिन्नर्थे 'पुरा' इति शब्दतः व्युत्पत्त्ये कृते तुडागमे च 'पुरातन' इति शब्दः निष्पन्नो भवति, परञ्च पाणिनिः स्वयं सूत्रद्वये पुराणमिति शब्दस्य प्रयोगमकरोत्, तुडागस्याभावः निपातनात् सिद्ध्यति। अत्राशयोऽयं वर्तते यत् पाणिनिप्रक्रियानुसारं 'पुरा' इति शब्दाद्व्युत्पत्त्योऽवश्यमेव भवति, परञ्च नियमप्राप्तः तुडागमो न भवति। पाणिन्यनुसारं 'प्राचीनकाले भवमिति' पुराणशब्दस्यार्थो भवति, यास्कस्य निरुक्तानुसारं पुराणं 'पुरा नवं भवति' इति भवति। वायुपुराणानुसारं 'पुरा अनति' अर्थात् यत् प्राचीनकाले जीवितमासीत्। पद्मपुराणानुसारं पुराणस्य निरुक्तिः किञ्चिद् भिन्नैव। तत्र पुराणं- 'पुरा परम्परां वष्टि कामयते' अर्थात् यत् प्राचीनपरम्परायाः इच्छां करोति तत् पुराणमिति। ब्रह्माण्डपुराणे इतोऽपि पृथक् व्युत्पत्तिः पुराणशब्दस्य प्रदत्ता वर्तते, तत्र 'पुरा एतत् अभूत्' इति पुराणम्। इत्येतासां समस्तव्युत्पत्तीनामध्ययनेन स्पष्टं भवति यत् 'पुराण' इत्यस्य वर्ण्यविषयः प्राचीनकालेन सम्बद्धो वर्तते।

पुराणानां रचनाकालः

ऋग्वेदे अनेकशः पुराणशब्दस्य प्रयोगः प्राचीनं, पुराकाले भवं इत्यादिषु विशेषणार्थेषु प्रयुज्यते। अथर्ववेदस्य मन्त्रेषु पुराण पुरावित् शब्दानां प्रयोगः मिलति। अत्र पुराणस्याविर्भावः ऋक्, साम, यजुष् अथर्ववेदेन च क्रियते। अत्र अदृश्यभूमिः द्रष्टारं ज्ञानीपुरुषं पुराणविद् इत्यनेनावबोधयते। तैत्तिरीयारण्यके पुराणानि शब्दो बहुवचने उपलब्धो वर्तते, येन तस्मिन् काले अनेकेषां पुराणानां परिकल्पना कर्तुं शक्यते। बृहदारण्यकोपनिषदि छान्दोग्योपनिषदि च इतिहासपुराणयोः परस्परमुल्लेखः प्राप्यते। संभवतः एते वेदसमकक्षाः लोकमान्याश्चासन्, अतः पञ्चमवेदत्वेन स्वीक्रियन्ते स्म। 'पुरा एतत् अभूत्' ब्रह्माण्डपुराणस्य व्युत्पत्तिरस्ति। ब्राह्मणसाहित्येऽपि पुराणस्य अस्तित्वं प्रतीयते। शतपथ-गोपथब्राह्मणे च पुराणस्योल्लेखः प्राप्यते, येनास्य लोकप्रियता अनुमीयते। गोपथस्य कथनमस्ति यत् कल्प-रहस्य-ब्राह्मण-उपनिषद्-इतिहास-अन्वाख्यानैश्च सह वेदः निर्मितः। अत्रैव द्वितीये मन्त्रे पंचवेदानां नामोल्लेखः प्राप्यते यत्र पुराणवेदः पञ्चमः वेदः स्वीक्रियते। पुराणनिर्माणविषये गोपथब्राह्मणे उच्यते यत्- स खलु प्राच्या एव दिश सर्पवेदं निरमितमत, दक्षिणस्याः पिशाचवेदं प्रतीच्या असुरवेदमुदीच्या इतिहासवेदं ध्रुवाया श्रोर्ध्वायाश्च पुराणवेदम्। एतेन सिद्ध्यति यत् तस्मिन्काले पुराणानि स्वतन्त्रवेदत्वेन मन्यन्ते स्म।

शतपथब्राह्मणस्यानुशीलनेन ज्ञायते यत् विभिन्नानां वेदानां स्वाध्यायः विभिन्नफलप्रदायको वर्तते। अनुशासन-विद्या-वाकीवाक्य-इतिहासपुराण-गाथानाराशंसी इत्यादीनां स्वाध्यायफलेन देवेभ्यः मधुयुक्ताः आहुतयः प्राप्ताः भवन्ति। अस्मिन्नेव क्रमे धर्मसूत्रग्रन्थेष्वपि पुराणसंरचना प्रतिष्ठिता आसीत्। आश्वालायनगृह्यसूत्रे 'पुराणपाठ' इत्यस्योल्लेखः प्राप्यते। गौतमधर्मसूत्रे न्यायप्रक्रियायां निर्णयार्थं वेद-व्यवहारशास्त्र-वेदाङ्गैश्च च सहितं पुराणस्योपयोगित्वं स्वीक्रियते। अथच-न्यायिककार्याणां सम्पादनार्थं पुराणानामुपादेयता धर्मग्रन्थैः समर्थिता भवति। गौतमधर्मसूत्रे आख्यातः 'पुराण' मौखिकपरम्परया पृथक् संकलितग्रन्थरूपे आकारं गृहीतवान्। अस्मिन्नेव काले आपस्तम्ब-धर्मसूत्रे त्रयेषु स्थलेषु पुराणशब्दस्योल्लेखः प्राप्यते। तदपि पुराणानां रचनाकालविषये अनेके मतभेदाः सन्ति। मत्स्यपुराणे वर्णनं प्राप्यते यत् पुराणानामाविर्भावो ब्रह्मणो मुखाद् अभवत्। पद्मपुराणेनाऽपि अस्य समर्थनं कृत्वा पुराणामाविर्भावः समस्तशास्त्रेभ्यः पूर्वं स्वीकृतः, परञ्च निरुक्तद्वारा प्रदत्तपरिभाषायाः अध्ययनेन ज्ञायते यद् इदं न कथमपि युक्तं प्रतिभाति। अनेकैः विद्वद्भिः निर्णयः स्वीकृतः यत् पुराणसाहित्यम् एककालखण्डस्यैव न, अपितु समये समये अस्मिन् परिवर्तनं परिवर्द्धनं च अभवत्। सूत्रग्रन्थेषु चास्य रचनाकालः १६०० ई.पू. तः १८०० ई.पू. स्वीक्रियते। आनन्दस्वरूपेण पुराणानां रचनाकालस्य निर्धारणे लिख्यते यत्- वर्तमानपौराणिकग्रन्थाः प्राचीनपुराणग्रन्थानां संशोधितं स्वरूपं भूता एव सन्ति, किञ्च प्रक्षिप्तान् विहाय अन्येषां समेषां पुराणानां रचनाकालः ११ शताब्द्या अनन्तरं नैव स्वीकर्तुं शक्यते यतोहि अरबविदुषा अल्बरुनी इत्यनेन १०३० तमे वर्षे स्वीये ग्रन्थे १८ पुराणानामुपपुराणाञ्च वर्णनं कृतमस्ति। पुराणानां कालनिर्धारणविषये डॉ.हाजरावयेण लिखितं यत् पुराणां रचनाकालस्य न कापि निश्चिता तिथिः स्वीकर्तुं शक्यते, तथापि तेन पुराणरचनाकालः २०० ई०पू० तः १००० पूर्वं स्वीकृतः। डब्ल्यू जे विकिन्सवर्येण स्वकीये ग्रन्थे 'हिन्दू माइथोलॉजी' इत्यत्र पुराणरचनाकालनिर्धारणे उक्तं यत् अष्टमशतकात् पूर्वं न कस्यापि पुराणस्य रचनाकालः वर्तते।

वैदिककालादेव पुराणानां रचनाकालः स्वीकर्तृणां मतमस्ति यत् अथर्ववेदस्य कथनानुसारं यज्ञात् परमात्मन उत्पत्तिरभवत्, तस्मादेव वेदस्य पुराणस्य चोत्पत्तिः जाता, परञ्चास्याधारेण निर्धारणं कर्तुं न युक्तियुक्तं प्रतीयते यतोहि पुराणेषु सृष्टेः सर्जकत्वेन ब्रह्मा-विष्णु-महेशादीनां पौराणिकदेवानां वर्णनं वेदेषु नैव प्राप्यते। पुराणेषु वर्णितानां प्राचीनानां नवीनानाञ्च विवरणानां प्राप्ते सति एतेषां रचनाकालस्य निर्धारणम् अतीव कठिनं वर्तते। उपर्युक्तविवरणानुसारम् अनेकेषु ग्रन्थेषु पुराणानां रचनाकालविषये बहुकिञ्चिदपि प्राप्यते,

चलचित्रवार्ताः

कमल हासनस्य चलचित्रे पुत्री श्रुतिहासनः



हिमसंस्कृतवार्ताः- जगदीश डाभी मुम्बई।

कमलहासनस्य सफलं चलचित्रं 'विक्रम' २०२२ तमे वर्षे प्रदर्शितं भवति स्म। अस्य चलचित्रस्य निर्देशकः लोकेश कनगराजः आसीत्। अस्य चलच्चित्रस्य निर्माणं कमलहासनस्य चलचित्रनिर्माणसंस्था-आरकेएफआई इत्यनेन अभवत्। 'विक्रम' चलचित्रस्य अनन्तरम् अधुना लोकेशः कमल हासनस्य आरकेएफआई इत्यनेन सह अन्यत् चलचित्रं निर्मातुम् गच्छति। लोकेश कनगराजस्य आरकेएफआई इत्यनेन सह एतत् द्वितीयं चलचित्रं भविष्यति। लोकेश कनगराजस्य निर्देशनेन निर्मितस्य कमलहासनस्य निर्माणस्य च अस्य नूतनस्य चलचित्रस्य नाम अद्यापि न घोषितं, नायिका निश्चिता अस्ति। प्राप्तनूतनावार्तानुसारं कमल हासनस्य लोकेशस्य च अस्मिन् नूतने चलचित्रे श्रुति हासनः मुख्यभूमिकायां दृश्यते। अधुना एव कमल हासनेन निर्मातव्यं एतत् चलचित्रं घोषितम् अस्ति। प्रथमवारं कमलहासनः पुत्री श्रुतिहासनस्य चलचित्रस्य निर्माणं कर्तुं गच्छति।

परञ्च सर्वसम्मतं सन्तोषजनकं निर्धारणमिदानीमपि न प्राप्यते। भाषाविज्ञानमधिकृत्य कृतेषु अध्ययनेषु महाकवेः बाणस्य हर्षचरितस्य, महाभारतकालिकस्य व्यासस्य श्लोकाः मत्स्य-वायु-ब्रह्माण्डपुराणस्य च आन्त्यसाक्ष्यानामुल्लेखः अभवत्। एतेषु अध्ययनेषु पुराणानि भिन्नरचनाकालस्य स्वीक्रियन्ते। इतिहासकारैः ऐतिहासिकसाक्ष्याधारेण आन्धानां पतनस्य वर्णनं समुद्रगुप्तस्य विजयादीन् विषयानधिकृत्य मत्स्य-भविष्यपुराणयोः रचनाकालः २३६ ई. तः ३३० ई. मध्ये स्वीकृतः। चिन्तामणिना विनायकवैद्येन वायुपुराणान्तर्गतं वर्ण्यमानं श्लोकं प्रति ध्यानमाकर्षयता गुप्तकालस्य अवसानकालः ५०० ई.वी. अनन्तरं स्वीक्रियते। भागवतपुराणस्य रचनाकालप्रसंगे चिन्तामणिविनायकवैद्यः स्वीकरोति यत् भागवतस्य रचनाकालः नवमद्वादशशताब्दोर्मध्ये स्वीक्रियते। आचार्यबलदेव-उपाध्यायादिभिः विद्वद्भिः ई.पू.द्वितीयशताब्द्यारभ्य द्वितीयशताब्दी यावत् स्वीकृतम्। महाभारतेऽपि कुत्रचिद् पुराणशब्दस्य प्रयोगः मिलति, येन प्रमाणितं भवति यत् पुराणानाम् अस्तित्वं महाभारतात् पूर्वमपि आसीत्। महाभारतस्य आदिपर्वणि सर्पयज्ञावसरे कथितं यत् वाक्यमिदं पुराणेष्वपि प्रसिद्धं वर्तते। एवं प्रकारेण वेद-पुराण-रामायण-महाभारतादीनाम् ऐतिहासिकैः प्रसङ्गैः ज्ञायते यत् पुराणानां रचनाकालस्य अन्तिमा सीमा द्वादशशताब्दी वर्तते, यतोहि मत्स्य-भविष्यपुराणस्य रचना ई.पू. द्वितीयशताब्द्यां स्वीक्रियते तथैव भागवतमहापुराणस्य रचना द्वादशशताब्दी तः पूर्वं स्वीक्रियते।